

‘Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΙΘΙ

Βασιλικό Θέατρο. Τετάρτη 19 ‘Απριλίου.

του κ. Σωκράτη Καραντινού

Νομίζω πως «Ο σταυρός και το σπιθί», το νέο έργο του κ. Αγγελου Τερζάκη, ήταν ή σπουδαιότερη παράσταση του Βασιλικού—δικαλκά και όλου του Ελληνικού θεάτρου, την έρετηνη περίοδο. Μέσα στο πλαίσιο της κρατικής σκηνης, σαν έρμηνεία στάθηκε ή πιο ευτυχισμένη και σαν έργο, μέσα στη στενότητα της νεοελληνικής παραγωγής, μία πνευματική έκφοραση.

Το έργο του κ. Τερζάκη—και μιλώ τώρα γενικά για το θεατρικό του έργο—είναι σοβαρό, δεν είναι σοβαροφανές. Όσοι παρακολουθούν από κοντά το νεοελληνικό θέατρο, θα με δικαιολογήσουν που το υπογραμμίζω αυτό. ‘Αν έχει αδυναμίες, έχει αδυναμίες σαν κάτι ζωντανό, άληθινό. Δεν είναι αυτές, λοιπόν, που παίρνουν την πρώτη θέση και το θάρρος για την κρίση κι έκτιμηση της αξίας του.

«Ο σταυρός και το σπιθί» είναι μία σελίδα της Ιστορίας ξεσηκωμένη κατά τον απλούστερο τρόπο και γινομένη ζωή. Μπορεί να μη ζυμώθηκε με ξεχωριστή δύναμη και πρωτοβουλία από τον συγγραφέα και να μην έγινε έτσι μία πλούσια εικόνα ζωής, βαθύτερα συνθετικής, περιπλεγμένης και αναταρασσομένης. Αυτό ήταν αδυναμία που έκανε σ’ όλο το δράμα να εξαχνυρίζε, χωρίς ενδιάμεσα πλήρη και με άδυστηχη γοηγία το σκαμπανέβασμα της Ειρήνης και του Κωνσταντίνου και να παίρνει μονοφωνική ένδοξη μορφολογική παράδειγμα από τη μουσική — θέμα που κι από τη φύση του κι από το είδος της καλλιτεχνικής του έκφρασης (θέατρο), χρειάζεται ανάπτυξη πολυφωνική. Ειρήνη — Κωνσταντίνος, Κωνσταντίνος — Ειρήνη, σαν να μην υπήρχε ζωή δίπλα τους κι όλος ο κόσμος νότανε μόνο αυτό. Τά πληθή στο έργο του κ. Τερζάκη — μ’ όλα όσα σχετικά ειλώθηκαν — έπαιξαν ρόλο διακοσμητικό περισσότερο ή, το πολύ-πολύ, υπήρξαν για να υποστηρίξουν τη δόξαση των δύο κύριων ποσοσώων.

Ο κ. Αγγελος Τερζάκης

σαν τεχνικά αντίστοιχα, όχι όμως για να δημιουργήσουν σύνθεση κατά πλάτος ζωής παλλόμενης. Πόσο όρατο όμως το ζωντανέμα της Ιστορικής αυτής σελίδας; Με έμπνευση που ποτέ δεν προδόθηκε αισθάνθηκε σαν ποιητής—προόδοθη πρωταρχική για τον άληθινό δραματικό συγγραφέα—κι αφού, μετά την «Τρισεύγενη», ο Παλαιός παράτησε το θέατρο, ο Ψυχάρης του έδωσε μόνο σκίτα, ή Κακίωση δεν πρόφτασε να το υπηρετήσει καθώς κι ο Ταγκόπουλος — και δεν ξέρω ποιοι άλλοι, έτσι πρόχειρα φέρνοντες τους έδω στη μνήμη μου—σε μίαν εποχή μάλιστα που οι ξενικές έπιρροές υποδούλωναν πνεύμα κι έμπνευση, και απ’ αυτούς άκ ό μ α μπορεί πολλοί να μην είχαν και ταλέντο καθ’ α υ τ ό δραματικό (άν ό δραματικός συγγραφέας πρέπει να είναι πάντοτε ποιητής, δε θα πει πως κι ό ποιητής μπορεί να είναι πάντοτε δραματικός συγγραφέας), ό Τερζάκης και μερικοί άλλοι, έτσι δουλεύοντας σκεκάνουν το επίπεδο της νεοελληνικής σκηνης σε ύψος πνευματικό. Είναι τάχα γι’ αυτό που ό κ. Τ. καφεύγει στην Ιστορία για να έκφραστεί σαν δραματικός συγγραφέας; Μπορεί, γιατί όμολογώ, στους συλλογισμούς που διατυπώνει για να δικαιολογήσει ολόκληρο του την προτίμηση, δυσκολεύομαι να τον παρακολουθήσω. Πλάθοντας ελεύθερα τα έκφραστικά του στοιχεία στο περασμένο περιβάλλον, μπορεί να του λείπει το θάρρος να πλάσει και να μορφοποιήσει την τόσο άκατάστατη σημερινή πραγματικότητα και το κυριότερο να εμφανίσει μέσα σ’ αυτή τη συγκροτημένη εικόνα της ζωής. Στο «Γαμήλιο έμβατήριο» που μάς παρουσίασε τό έκανε σε μέτρο πολύ περιορισμένο.

Η έρμηνεία του έργου από τον θίασο του Βασιλικού θεάτρου ήταν κι αυτή από τις σχετικά πιο ευτυχισμένες. Όπως δεν υπήρχαν προβλήματα που να θέλουν έξη ή γ ή σ ή κ ή παρουσία του συγγραφέα βόθησε στο σημείο του, κι όπως προσέχητη έβωσε και με άληθινή ιστορία, έβωσε δετι καλύτερο θα μπορούσε να δώσει το Βασιλικό θέατρο με το πνεύμα που τό διέπει και που τότε φέρρε το έργο με συζητήσει έδω. Φυσικά οι παράλογες δυσκολίες στη διαμόρφωση του σκηνικού χώρου, οι καταθλιπτικές δυσκίνητες κατασκευές, τά ήμίφωτα, τά κωλυμένα του περιοριστικού όλζοντα, ή άγλαγωγία—ίσως όχι άσες άλλες φορές κτλ. αποτελούν κατάσταση καθιερωμένη στο Β. θέατρο που δε μπαινει πιά κάτω από τον έλεγχο της κριτικής. Ό χαρακτήρας έλειπε συχνά ως κι από τά κοστούμια που μερικά ήσαν ώραία ένα-ένα χωριστά, άλλα άτωνα κι άγρωμα και μερικά έσκημα, σαν εκείνο του άστρολόγου κλπ. Πουθενά κι έδω ένισιο πνεύμα και ένότητα στο αποτέλεσμα. Στα κοστούμια του Βασιλικού, όπως δεν είναι έξωτερική παράσταση και συνέπεια της έσωτερικότητας του κάθε ρόλου και της έρμηνείας του, θέλει κανείς τώρα μίαν έκδηλη έκτίμηση πρωταρχίας στο σχέδιο και στις μετρίες που επιδεικνύουν ματαιόδοξα την άκρίβεια και την πολυτέλεια τους. Συνέπεια φυσική. ‘Αλλά ευτυχέστερη υπήρξε ή ζωντανή ύπόκριση. Ό κ. Μιωνής με τη θεομότητα της φωνής του και τη σεβρότητα της κίνησης του έβωσε με άση περισσότερη έσωτερικότητα μπορούσε έναν ώραίο τύπο Κωνσταντίνου, έστω κι άν ίσως θα πρεπε να ναι πιο εύπλαστος και τρυφερός. Η κ. Παζινού έδικαίωσε τους θαυμαστές της, γιατί αυτή τη φορά έινε περισσότερο πα-

‘Ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΙΘΙ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 9)

ρά ποτέ τον τελευταίο καιρο φόρμα, δε διαλυτόταν συχνά σε άδύναμο αόρατο αόρατο κι έκράτησε με τό ταμπεραμέντο της, έγιώμισε ....εγε κανείς έντελώς μ’ αυτό, το θαυμάσιο ρόλο της Ειρήνης. Μίλησε συχνά σε λογικό ύψος και με λογικό τόνο φωνής και μόνο στις σκηνές της έξασης και της φαντασίας πρόδωσε πολύ τά έλαττώματα της άπαγγελίας της και κυρίως τό αντίσθητικό χρώμα που παίρνει ή λαλιά και ή άσθρωσή της στις έπάνω νότες. Στους άλλους ρόλους μπόρεσαν να δείξουν την τέχνη τους ό Βεάκης στο ρόλο του Σταυρούκιου, ό Παρασκευάς στη φυγάδία έντύπωση του Θεόδωρου του Στουδίτη, ή Μαωλίβου και ό Γληνός που κάρτησε άπλά και γεσά το ρόλο του Νικηφόρου. Οι άλλοι ήθιστοι δεν έξεχώρισαν νομίζω μέσα στο μεγάλο πλήθος της διανομής. Ίσως γιατί κι ό ρόλος τους δεν θά τους βροθούσε.

Η παράσταση του έργου του Τερζάκη ήταν μία σνετική γαρά μέσα στην φτώχεια της νεοελληνικής θεατρικής πραγματικότητας.

Σ.Ω.Κ.Ρ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΣ